

Geologische vakantienotities uit de Vogezes

A. Folkerts

In 1989 is de schrijver van dit verhaal met familie op vakantie geweest in de Vogezes. Naast de gebruikelijke vakantie-activiteiten heeft hij zich bezig gehouden met de geologiehobby, waarvan hieronder een paar notities.

De Vallei van Gérardmer.

De drie meren in deze vallei zijn goede voorbeelden van de verschillende types die ontstaan in een ijstijd.

Retournemer heeft een meer in een keteldal uit de ijstijd, het meer van Xonrupt-Longemer ligt in de oude bedding van een gletsjer en verder in het dal, hebben we het meer van Gérardmer, dat omgeven wordt door morenen.

Het massief van de Vogezes heeft tijdens het Kwartair verschillende, opeenvolgende ijsbedekkingen gekend. In het begin was het gehele massief met een ijskap bedekt, waardoor dalen en bergen onzichtbaar waren. Tijdens de daaropvolgende periode splitste de hoofdgletsjer, die zich van Retournemer via Beillard tot in het Cleuridal uitstrekte, zich in tweeën. Eén tong ging over de pas van Martimpré in de richting van het huidige dorp Gerbépal en de andere in het smalle dal van de Vologne.

Maar het is de laatste fase, het Würmglaciaal (80.000 tot 10.000 jaar geleden) die het interessantste is, want tijdens deze laatste periode werden de drie meren gevormd die de huidige bezoekers zo bewonderen. De ijstijd naderde zijn einde. De hoofdtong van de gletsjer kwam nog tot de westelijke oever van het huidige meer van Gérardmer en liet daar een eindmorene achter, die de doorgang naar de lager gelegen gedeeltes van het dal blokkeerde. Het water van het Hohneckmassief stroomde toen niet meer in de richting van Le Tholy, maar verzamelde zich voor deze eindmorene om zo het meer te vormen. Het nu ijsvrije Volog-

nedal vormde een ideale uitweg en deze verandering in de afwatering zorgde voor het ontstaan van de watervallen van de Saut-des-Cuves door het hoogteverschil tussen de oude bovenloop en de nieuwe benedenloop van de rivier. Liefhebbers kunnen stenen zoeken in de graverijen in de morenes bij Xonrupt-Longemer en aan het eind van het meer van Gérardmer. Een ander geologisch fenomeen uit de ijstijd is de 'Champ des Roches' bij Barbey-Seroux, waarover ik nog geen informatie gevonden heb.

In het hele dal zijn zaken te bewonderen uit de ijstijd zoals bultrotsen en blokvelden tegen de hellingen, die overigens zeer steil kunnen zijn. Hiervoor raadplege men de wandelkaart van het VVV van Gérardmer.

Smeltwaterstromen hebben diverse kloven uitgeslepen onder het ijs, waarin nu watervallen te bewonderen zijn zoals bij Tendon en in de vallei van Bouchot. Let eens op de vaak grote kolkgangen in het gesteente.

Mijnen en mineralen

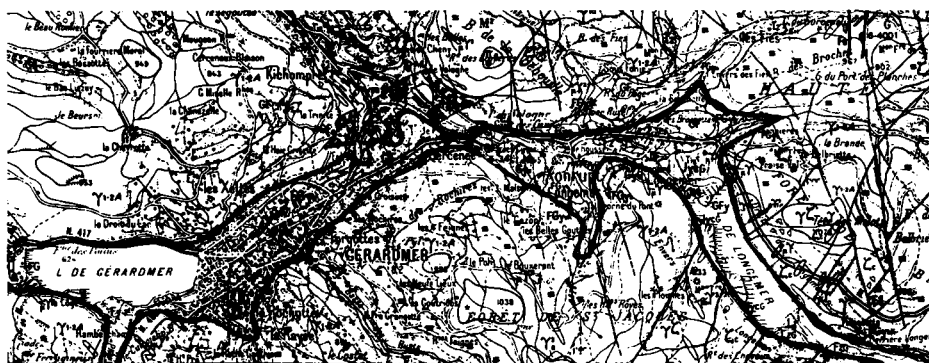
Bij Xonrupt-Longemer ziet u het gehuchtje La Plombe en de Collet du mines op de kaart staan. Aldaar hebben wij op een tocht looderts gevonden op oude halden van inmiddels verdwenen mijnen. Voor de liefhebber is daar ook boeren-geitkaas te verkrijgen.

Een mijn bezoeken kan ook, en wel in Sainte-Marie-aux-Mines. Daar zijn twee mijnen opengesteld voor het publiek. Eén ervan hebben we bezocht, te weten de 'Mine d'argent Saint-Barthelemy'. Het bleek een nauwe lage

gang te zijn die een paar honderd meter de berg ingaat. Alvorens de mijn in te gaan word je uitgedost met een soort regencape en een helm en dat bleek geen luxe te zijn in die nauwe ruimte. Het originele 16e eeuwse houtwerk van ladders etc. bleek nog aanwezig te zijn, geconserveerd door de aanwezigheid van arseen in het gesteente. De onderste etages van de mijn staan vol water, hetgeen te zien was in een schacht. Onder welke omstandigheden deze mijn gehakt is kun je nu alleen nog maar raden, maar een ARBO-wet zat er voor die oude mijnwerkers niet bij.

Men pleegt al reeds 1000 jaar mijnbouw in het dal rond St. Marie en in de zestiende eeuw beleefde men daar zelfs een soort van 'silver-rush' toen honderden mijnwerkers uit Midden-Europa hier hun geluk beproefden en hun cultuur achterlieten. In totaal is in dit gebied ruim 300 km gangen met de hand in de bergen uitgehakt om het felbegeerde erts te bemachtigen.

Op de oude halden kan de huidige stenenzoeker nog voldoende mineralen vinden. In Freiburg heb ik een boekje gekocht (K. Walenta, Mineralien aus dem Schwarzwald) eigenlijk met het doel om dat gebied te bezoeken, maar na drie dagen slecht weer zijn we naar de Vogezes vertrokken waar we daarna drie weken prachtig zomerweer hebben gehad. Dit boekje kan mijns inziens ook gebruikt worden voor de mineralen uit de Vogezes om dat dit samen met het Zwarte Woud deel uit maakt van het oorspronkelijke gebergte dat hier lag. Nadat naderhand de Rijnslenk ontstond zijn de hydrothermale gangafzettingen ontstaan in het Perm. Door latere erosie kon de mens vervolgens aan de oppervlakte en daarna via mijnbouw, ertsen delven uit die gangen. De mijnbouw stopte aan het eind van de vorige eeuw toen in Noord-Amerika de grote goud- en zilvervondsten werden gedaan en mijnbouw in de Vogezes niet meer rendabel was door gedaalde prijzen.

Een stukje van de geologische kaart van het gebied rond Gérardmer. De vallei van Gérardmer is met een dikke zwarte lijn aangegeven. De drie meren liggen respectievelijk links, Lac de Gérardmer en even rechts van het midden aan de onderzijde van de kaart, Lac de Longemer en Lac de Retournemer (in het verlengde van het Lac de Longemer).

Het adres van de auteur is:

Dr Schoyerstraat 19
4205 KR Gorinchem

